

Makalenin Geliş Tarihi: 17 Şubat 2021
Makalenin Kabul Tarihi: 12 Nisan 2021

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ KÜÇÜK ZÂBİTÂNA MAHSUS BİR MECMUA: BAŞÇAVUŞ A MAGAZINE FOR PETTY OFFICERS DURING THE SECOND CONSTITUTIONAL ERA: BAŞÇAVUŞ

*Mehmet Ali Karaman**

Öz

II. Meşrutiyet yılları siyasi hürriyetin yaşandığı bir dönem olmasının yanı sıra basın ve yayın alanında da özgürlüklere sahne olmuştur. “Matbuat kanun dairesinde serbesttir” hükmü ile gerek sivil, gerekse askeri matbuat çok sayıda eserler vermiştir. Askeri gazete kültürünün kendini iyice hissettirdiği bu dönemde basın üzerinden hem siyaset yapılmış, hem de ordunun siyaset üzerindeki hâkimiyeti hissettirilmiştir. Deniz ve kara ordusu başta olmak üzere havacılık ile alakalı da pek çok haber ve makale içeren çok sayıda gazete ve mecmua yayınlanmıştır. Bu çalışma içerisinde özellikle küçük zâbitân diye tabir edilen alt rütbeli askerlerin terbiye ve talimleriyle ilgilenen, ayrıca dönemin askeri ve siyasi havasının da anlaşılması yönünde önemli yazılara yer veren *Başçavuş Mecmuası* irdelenecektir.

Çalışma Basın yayın tarihine katkı sağlamasının yanı sıra askeri tarih literatürüne de katkı sağlayacak bir mecmuanın incelenmesini içermektedir. Osmanlı Arşiv belgeleri ve diğer literatür kaynakları ışığında ele alınacak olan *Başçavuş Mecmuası* Meşrutiyet basınının karanlıkta kalmış pek çok eseri gibi irdelenmeye muhtaçtır.

Anahtar Kelimeler: *Başçavuş, Askeri Basın, Matbuat.*

Abstract

The Second Constitutional Era was a period of political freedom, as well as freedom in the field of press. With the provision that the press is free within the framework of the law, both civil and military press produced many works. In this period when the military newspaper culture was strongly felt, on the one hand politics were done through the press and on the other hand the dominance of the army over politics was felt. Numerous newspapers and magazines have been published, including many news and articles related to aviation, particularly the naval and land army. In this study, *Başçavuş Mecmuası*, which dealt with the instruction and education

* Doç. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Burdur/TÜRKİYE, malikaraman@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9875-6193

of low-ranking soldiers called as petty officers, and also includes important articles on the military and political atmosphere of the period, will be examined.

The study includes the examination of a magazine that will contribute to the military history literature as well as to the history of press. *Başçavuş Mecmuası*, which will be discussed in the light of documents of Ottoman Archive and other literature sources, needs to be examined like many works of the press during the Second Constitutional Era.

Keywords: *Başçavuş, Military Press, Press.*

Giriş

I. Meşrutiyet'in 23 Aralık 1876 tarihindeki ilanının ardından Sultan II. Abdülhamid'in siyaseten Meşrutiyeti askıya alması birçok sıkıntıyı da beraberinde getirmiştir. Yetkileri tekrar elinde toplamanın beklentisi içerisinde yapılan bu hamle Sultana karşı ciddi anlamda muhalefetin oluşması sonucunu da doğurmuştur. Gerek iç siyasette gerekse dış bürokraside Osmanlı Devlet yönetimi ciddi meselelerin ortasında kalmıştır. 19. yüzyılın genel sıkıntıları yüzyılın son çeyreğinde kendini fazlasıyla hissettirmenin ötesinde devlet kurumlarının işleyişine yönelik eleştiriler ve muhalefetin de çoğalmasına yol açmıştır. Meşrutiyet'in askıya alındığı 1878 yılı ve sonrası Osmanlı siyasi tarihi için sürgünlerin, cinayetlerin ve illegal yapılanmaların gün yüzüne çıktığı, dönemin deyimi ile fesat cemiyetlerinin aleni şekilde saltanata karşı mücadelesini sürdürdüğü yıllar olmuştur.

Bu çerçevede Sultan II. Abdülhamid'e karşı muhalefetin en yoğun yaşandığı yer matbuat dairesi olmuştur. Muhalifler yurtiçi ve yurtdışından tazyikini iyice arttırarak sultanın icraatlarını eleştirmekten ziyade hakaret ve ithama varan ağır bir yıpratma siyaseti gütmüşlerdir. Muhaliflerin kendilerini etkili bir şekilde gösterdiği mecraların başında sivil basın organları gelmektedir. Özellikle Avrupa menşei eğitimi ve pozitivist yaklaşımları ile dikkat çeken Osmanlı aydın zümresi bu grup içerisinde başı çeken kesimdir. Diğer bir muhalif grup ise aydınlardan daha da çok ses getirmeyi başaran asker kesimdir. Askerlerin gücü ve etkisi Osmanlı tarihinde her dönem adından söz ettirir mahiyette olduğundan Meşrutiyet'le ilan edilen anayasanın askıya alınması, meclisin kapatılması yukarıda bahsi geçen aydınlarla aynı fikir yapısındaki askerlerin ciddi tepkisine yol açmıştır. Bu tepki isyana varacak hareketlerle perçinlenmiştir. Sultanın hareket alanının daraltılması için askerler hemen her yola başvurmak suretiyle hürriyetin ilanını vatanın kurtuluşu için vaz geçilmez bir unsur olarak görmüşlerdir. Bu konudaki gelişmeler 24 Temmuz 1908 günü Sultan II. Abdülhamid'e yeniden meclisi açma ve parlamentoyu etkin kılmaktan başka bir çare bırakmamıştır.

II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi aydın zümrenin, muhalif askerlerin ve aynı zamanda legalleşme yolunda önemli hamlelerin arkasından çıkan İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin başarısı olarak kabul görmüştür. Bu başarı dönemin basın yayın organlarında coşkuyla yer aldığı gibi oluşan hürriyet havası ile de çok sayıda yeni gazete ve mecmua basın yayın hayatına dâhil olmuştur. II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte anayasada yer alan "Matbuat kanun dairesinde serbesttir" maddesi ile sayıları yüzlerle ifade edilen yeni yayınlar ortaya çıkmıştır. Bu yeni yayınların içerisinde en çok dikkat çekenleri yazar kadrosunu Osmanlı zabitlerinin

oluşturduğu askeri gazetelerdir. Ordunun modernleşmesinin hedeflendiği bu yayınlar aynı zamanda askerin eğitimi ile dönemin siyasi yapısına yönelik içerikleriyle önem arz etmektedirler.

Askeri Gazete Anlayışı

Osmanlı sınırları içerisinde yayınlanan ilk gazete 1828’de Mısır’da yayın hayatına başlayan Vakayi-i Mısriyye’dir. Bu gazete ile başlayan Türk gazetecilik tarihi başkentte çıkan 1831 tarihli Takvim-i Vekayi ile yeni bir ivme kazanmıştır. Osmanlı ordu ve donanmasının gelişimi adına 1864 yılında Ceride-i Askeriye ile başlayan askeri yayın serüveni Meşrutiyet dönemlerinde çok sayıda gazete ve mecmuanın yayınlanması ile devam etmiştir. Bu mecmualar genellikle kara ve deniz kuvvetlerinin gelişimi için çok sayıda haber ve makale yayınlama vazifesini üstlenmiştir Sivil basın yavaş yavaş Osmanlı basın tarihinde yer almaya başladığı yıllarda Ceride-i Askeriye’nin çıkarılması askeri matbuatın ne derece önemli olduğunun yanında ordu ile alakalı yayın meselesinin de gündeme gelmesine sebep olmuştur.

Siyaseten oldukça karışık yıllar olan bu dönemde çıkan her gazete ve mecmua devletin sıkı takibine tabi tutulmuştur. Bu açıdan askeri süreli yayınlar ordunun ve donanmanın yapısının ifşa edilmemesi açısından mahremiyet arz ettiğinden bu yayınlara son derece hassas şekilde yaklaşmıştır. Özellikle II. Meşrutiyet’in ilanı ardından yaşanan basın patlaması sonrasında çok sayıda askeri ceridenin yayınlanması devletin de bu konuda tedbirler almasının yolunu açmıştır. Askeri gazetelerde haber yapılabilmesi için, devletin askeri kuvvetleri, sefer ve mühimmat bilgileri ile alakalı gelişigüzel izinsiz yayın yapılmaması konusunda askeriyeden gerekli izinlerin alınması gerekmektedir. 27 Haziran 1909 tarihli yayınlanan belgede bu konuda tedbir alınması istenmiş ve şu satırlara yer verilmiştir: “Devletin kuvve-i askeriyesine vazü’l-ceyşine ve mühimmât-ı seferiyesine dâir neşredilecek gazete makalâtının, Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye veya Ordular Erkân-ı Harbiye dairelerine irâe edilmesinin münâsip olacağından, bu bâbda iki madde-i kanuniye lâyihası kaleme alınarak tesyârı. (BOA, BEO. 3584/268766, 27 Haziran 1909). Bu konuya dair başka bir evrakta Matbûat Nizâmnamesi’ne ilgili maddelerin eklenmesi Hareket Ordusu Kumandanlığı tarafından Sadaret üzerinden Dâhiliye Nezâretine bildirilmiştir. Meclîsi-i Mebûsân’ın riyasetince bu konunun dikkate alınması istenmiştir (BOA, DH. MKT. 2875/6, 14 Temmuz 1909). Bab-ı Âli Dâhiliye Nezareti Celilesi başlıklı evrak detayında:

Dahiliye Nezaret-i Celilesi Cenâb-ı Alisine

Ma’ruz-ı çakerileridir

Devletin kuvve-i askeriyesine vazü’l-ceyşine ve mühimmât-ı seferiyesine dair neşredilecek gazete makalâtının evvel emirde erkân-ı harbiye umûm yâhud ordular erkân-ı harbiye dairelerine irae edilmesi münasip olacağı gibi hâl-i harbde harekât-ı askeriyeye müteallik her nevi’ neşriyatın ahiren İngiltere’de kabul edildiği veçhile ya bizzat ordu tarafından verilecek yâhud ordu erkân-ı harbiyesince ba’de’l-mütalaa neşrine me’zuniyet itâ olunacak mevadda muhassar kılması selamet-i vatan ve menafi-i devlet nokta-i nazarma mukteza bulunduğu beyanıyla matbuat nizamnamesine bu husus hakkında iki madde-i kanuniye ilavesi lüzumu harekât ordusu kumandanlığından bi’t-tezkere bildirilmiş ve matbuat nizamnamesi layihasının Meclis-i Mebusânca tedkikâtı ikmal edilmesi suretiyle buna madde ilavesi imkanı kalmamış

olduğundan nizâmnâme-i mezkure zeyl edilmek üzere zevâl-i muharrer yeniden iki madde-i kanuniye layihası kaleme alınarak tesyarına Sadrazam”

Birçok devlette olduğu gibi Osmanlı Devleti’nde de gazete ve mecmua çıkartmak çeşitli izinlere tabi tutulmuştur. Gazete çıkartma teşebbüsünde bulunanlara Matbuat Nizamnamesine uygun olarak muamele edilerek gerekli tahkikatlar yapılmak suretiyle ruhsat verilmiştir. Askeri gazeteler de gerekli izinler sonrasında kurulmuştur. Bununla birlikte, yayınlandıkları dönemde Osmanlı askeri süreli yayınları yeterince ilgi görmemiştir. Öyle ki askerler tarafından yapılan askeri tarih çalışmalarında bile bu yayınlara pek rağbet edilmemektedir. Bugün bile Türkiye’de askeri kurumlarca yayınlanan gazete, dergi ve diğer yayınlar çok dar bir kesim tarafından takip edilmektedir. (Pehlivanlı, 2005: 244).

Öte yandan bu gazetelerin genel içeriklerini askerin eğitimi meselesi oluştursa da bu süreli yayınlarda ordu siyaset ilişkisi merkezli, özellikle Meşrutiyet, istibdat ve hürriyet söylemlerinin fazlaca yer alması ilgi çekicidir. Ayrıca askeri gazete ve mecmuaların bazıları spor, edebiyat ve kültür çerçevesinde yayınlar yapmışlardır (Karaman, 2017). Birinci Dünya Savaşı yıllarında Şura-yı Devlet’ten çıkan bir evrakta gizli tutulması elzem olan muamelât ve icraat-ı askeriye ile esrâr-ı harbiyenin gazetelerde neşredilmesinin menedilmesi hususunda askeri matbuat kanunu ceza kanunnamesine ek layihaların tanzimi dile getirilmiştir (BOA, ŞD., 658/35, (11/09/1332-3 Ağustos 1914).

Başçavuş Mecmuası

İlk sayısını Rumî 10 Temmuz 1328/23 Temmuz 1908 tarihinde yayınlayan mecmuanın birinci nüshasının künyesinde sahibi Mağmûm, İdarehanesi, Bâb-ı âli caddesinde daire-i mahsusa olarak verilmiştir. Yine künyesi dâhilinde “Mekatib-i askeriye talebesine ve sınıf-ı muhtelif küçük zâbitâna mahsus musavver haftalık askeri risaledir.” ibaresi yer almıştır. Künyesinin hemen altında “10 Temmuz i’-d-i millisini Başçavuş selamlar ve umum Osmanlıları tebrik eder” ifadesi bulunmaktadır. Künyede mecmuanın nüshasının bir kuruşa satıldığı belirtilirken “Gayet açık bir lisan ile yazılmış mesleğimize muvaffak âsâra sahifelerimiz küşadedir. Derç edilmeyen makâlât ve resim ve fotoğraflar iade edilmez” notuna da rastlanılmaktadır. Fransızca izahatın da künye içerisinde verildiği mecmuada ilgili sayısının tarihi hem Rumi hem de Hicri takvimle gösterilmiştir. İlan aldığı da anlaşılan Başçavuş’un yine künyesi içerisinde “İ’lânatın beher satırından üç, tekrarı halinde iki kuruş alınır.” açıklaması da bulunmaktadır. Mecmuanın abonelik bedeli yıllık 40, altı aylık 22, bir aylık üç buçuk, tek nüsha satış bedeli ise bir kuruş olarak belirlenmiştir.

İlk sayısının ana sayfasında Sultan Reşad ve Şehzade Yusuf İzzeddin Efendi’nin portrelerinin yer aldığı mecmuanın İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında mevcut dokuz adet nüshası mevcuttur. Her nüshası on altı sayfadan ibarettir. Sayfa numaraları ilerleyen nüshalarda birbirinin devamı şeklindedir. Mecmuanın diğer nüshalarının ilk sayfalarında da dönemin önemli asker ve bürokratlarının portreleri yer almıştır. Genel olarak, zabıtlar tarafından yazılan makalelere yer veren mecmuada yazar isimleri verilmeyen çeşitli yazıların da yer aldığı görülmektedir. Mecmua içerisinde resimlere

yer verilmesi dönemin şartlarında önem arz etmektedir. Dizgi ve basım teknolojisinin çok ileri seviyede olmadığı bu dönemde musavver yani resimli gazete ve mecmua çıkarmak resimsiz süreli yayınlara göre resimli olanları öne çıkaran bir özellik haline gelmiştir.

Birinci sayının iç sayfalarında “Osmanlı Ordusunun Kahraman Askerlerine Vatanın Genç Mektepli Evladına” başlıklı başmakale yer almaktadır. Yazı içeriğinde gazetenin çıkış sebebi üzerinde durulmaktadır. Yazıda ayrıca şu satırlara yer verilmiştir.

Şimdiye kadar sizlerin okumasına şerefli hizmetiniz esnasında kılavuzluk etmeye yarayacak pek az kitaplar basılmıştı. Biz de bu eksikliği görerek mahza sizlere vazife-i askeriyenizi kolaylamak, yardım etmek için böyle bir gazete çıkarmak istedik. İşte bu ufak gazete vatanın kıymetdar evladı, şanlı muhafızları olan sizlere mahsusdur.

Bu sahifelerde sizler askerliğe dair çok faydeli yazılar göreceksiniz. Bulunacağımız her hale göre sizlere lazım olacak bilgiler öğütler bulacaksınız.

Askerler! Bir mektep çocuğu derslerini nasıl dikkatle okursa sizler de bu gazetenin her satırını öyle bir dikkatle okuyunuz...(Başçavuş, 10 Temmuz 1328, S.1 s. 2.)

Birinci sayıda dikkat çeken başka bir makale de Ragıp Rıfki imzasıyla yayınlanan “Askerin Bilmesi Elzem Şeylerden” başlıklı yazı dizinin ilk yazısıdır. “Arslan Yürekli Kahraman!” girişiyle başlayan yazıda askerin kışlaya gelerek geride bıraktığı bütün değerlere değinilmiş; askeri motive eden cümlelere yer verilmiştir (Ragıp Rıfki, “Askerin Bilmesi Elzem Şeylerden”, Başçavuş, S.1 s. 3.)

Mecmuanın birinci sayısında ele geçirilmiş olan kadın bir casusun resimleri yer almaktadır. “İtalya tarafından istihdam edilen bir casuse” ve “Bir casusenin istintakı” izahatının yapıldığı resimlerde casus olarak ele geçirildiği anlaşılan bir kadının sorgulanma esnasındaki resimlerine yer verilmiştir. Mecmua içindeki resimler genellikle farklı yazı ve makaleler arasında yer almaktadır. İtalyanlar tarafından kuyulara zehir atması için gönderilen bir Arap’ın yakalanarak idam edilirken ve darağacında çekilmiş fotoğrafı “Makineli Tüfenk Dersleri” başlıklı eğitim yazısının orta kısmında yer almıştır. Bu yayın anlayışı ve üslubu ile bir yandan askerin eğitimi ile ilgili yazılar yayınlarken öte yandan çok sayıda fotoğraf ve bu fotoğrafların alt kısımlarına yapılan izahat ile hem mecmua hareket kazanmış hem de dönemin askeri ve siyasi faaliyetleri ile alakalı haber yapılma yoluna gidilmiştir. Bu ve bunun gibi yayınlar bütün nüshalarda aynı şekilde yer almıştır. Birinci nüshada yer alan makaleler sırasıyla şunlardır;

“Osmanlı Ordusunun Kahraman Askerlerine Vatanın Genç Mektepli Evladına”, “Askerin Bilmesi Elzem Şeylerden”, “Bir Genç Onbaşıya Öğütler”, “Neferlere Kumanda ve Emretmekteki Güçlük Neden İbarettir”, “Efrada Harb Sanatı Dersleri”, “Kendini Korumayı Bilmek”, “Bir Ordu Nasıl Yürür?”, “Makineli Tüfenk Dersleri”, Bilmece, “Sahra Topçu Neferi”.

Mecmuanın İkinci sayısı R. 19 Temmuz 1328 /M. 1 Ağustos 1912 tarihinde yayınlanmıştır. Bu sayının kapağında Harbiye Nazırı Nazım Paşa’ya ait çalışma masası başında çekilmiş bir portreye yer verilmiştir. İkinci sayının başyazısında “Efrada Terbiye-i Maneviye Dersleri”

başlıklı yazı dizinin ikinci bölümü yer almaktadır. Birinci bölümde “Vatan” vurgusu ile yazılan makalenin ikinci bölümünde “Sancak” alt başlığı ile askere sancak ile alakalı bilmesi gerekenler anlatılmıştır. Yazı giriş kısmına “Kahraman Asker!” vurgusuyla başlamaktadır. İlerleyen kısımlarda da: “Bu şanlı bayrağımız, ne kadar yürek okşayıcı, ne kadar şerefli, ne kadar uludur. Sancak uğrunda canımızı feda edeceğimiz vatanımızın alametidir, işaretidir. O nerede dalgalanırsa orası vatandır. Onun kıvrımları arasında dünyayı titreten Osmanlı ordusunun kazandıkları zaferler saklıdır...” cümleleriyle devam etmektedir. (Efrada Terbiye-i Maneviye Dersleri 2, Başçavuş, S.2, s.18.). Dönemin önemli askeri keşif organları ile alakalı da makalelerin yer aldığı Başçavuş’ta ikinci sayıda “Düşmanı Gözetlemek <Keşif>” başlıklı yazıya yer verilmiştir. Yazı düşmanı gözetlemenin önemine vurgu yaparken keşifte süvarinin ne derece gerekli olduğunu şu satırlarda aktarmaktadır:

Anladığımız veçhile yürüyen bir ordunun önünde düşmanı aramak, gözlemek, kuvvetini anlamak. Ne yaptığını görmek için daima süvariler giderler. Düşman memleketine girilince ilk evvel onun askerleriyle yaka yakaya gelecek bu süvari askerlerimizdir. Eğer maazallah düşman bizim memleketlere girerse, yapacağı şeylere vücutlarını ilk evvel siper edecek yine bu atlı kahramanlarımızdır.

Bunların yürüyüşlerinde bir sıra vardır. En önde (keşif) kolları denilen ufak süvari kuvvetleri yürür. Birkaç atlıdan bir mangaya kadar kuvvetli olan bunlar araziye karış karış ararlar. (Düşmanı Gözetlemek “Keşif” Başçavuş, S.2 s.19.)

İkinci sayı içerisinde dönemin en önemli keşif araçları arasında gösterilen balon ve zeplin talimleri ile alakalı resimli haberlere de yer verilmiştir. Bu meyanda mecmuanın 24. sayfasında yer alan resimde “23 Haziran 1328 Cuma Günü Donanma-yı Osmani Menfaatine Edirne’de Uçurulan Balon” başlıklı bir haber dikkat çekicidir. Devamındaki haberlerde de Trablusgarp’ta yapılan makineli tüfek talimleri ile alakalı “Mitralyöz Talimi” ve “Trablusgarp’da İtalyanların İstihdam Ettikleri Casusların Derdestiyle Teşhirleri” başlıklı resimli haberler aktarılmıştır (Başçavuş, S. 2, s. 25). Mecmuanın ikinci sayısında yer alan başlıklar sırasıyla şöyledir: “Terbiye-i Mağneviye Dersleri”, “Düşmanı Gözetlemek”, “Genç Onbaşıya Öğütler”, “Gece Derslerinden”, “Endaht Hidemâti”, “Makineli Tüfenk Dersleri”, “Askeri Hikâye”.

Başçavuş’un üçüncü sayısı ağırlıklı olarak eğitim amaçlı yazı dizilerine ayrılmıştır. Başmakalede “Genç Askerlere Öğütler -1- Bütün Askere” başlığıyla, yazılan başmakalede şu ifadeler öne çıkmıştır:

“Vatan, sevgili annemiz bu büyük Türkiye çocuklarından bir kısmının kendine hizmet etmelerini, kendini korumalarını ister, buna ihtiyacı vardır. İşte bu vazifeyi görmek, bu ihtiyacı gidermek için genç askerlerimiz sizleri silahlaltına çağırıyorlar. Ordu ile donanma, bu iki büyük kuvvet arkalarında tekmil milletin tarlalarında, dükkânlarında selamet içinde rahatça çalışmalarını koruyan kuvvetli bir istihkâm, sağlam bir siper duvardır.”

Yazı bu sözlerle esasında gençlere silahlaltına girmeleri için çağrı yapmıştır (“Genç Askerlere Öğütler -1- Bütün Askere”, Başçavuş, S.3 s. 33). Resimli haberler içerisinde “Kışla Hayatından: Rami Topçu Kışlası Pişgahında Toplar Bağlanırken” izahıyla kışla önünde yapılan hazırlıklar aktarılmıştır. Bir başka resimde de “Kışla Hayatından: Rami Topçu Kışlası

Piştahında Tımar Hizmeti" ile süvari atlarına yapılan tımar gösterilmiştir. Üçüncü sayının diğer başlıkları, "Genç Askere Öğütler", "Kışla Hayatından", "Tapoğrafya Dersleri", "Küçük Zâbit Tarafından Manganın Şekli Usul T'alim ve Terbyesi", "Makineli Tüfenk Dersleri", "Sahra Topçusunun Nazariyet Derslerinden", "Süvâri Keşif Kolları", "Askeri Hikâye".

Mecmua dördüncü sayısında "On birinci Alay İkinci Taburunun Makriköyünde Eksik Olan Bazı Levazımın İkmal ve Tevzi'i" başlığıyla büyük bir resim ile günümüzdeki ismiyle Bakırköy'de bulunan birlikteki hareketliliği aktarmaktadır. Sayfa devamında "Genç Askere Öğütler" başlıklı yazı dizisinin ikinci kısmı bulunmaktadır. Yazı, "Asker dediğinle yaptığın bir olsun!" girişiyle başlamaktadır. İç sayfalarında makalelerin arasında yine Makriköy'deki birliklerden haberler aktarılan sayıda levazım otomobilinin on birinci alaya eşya getirmesi resmedilmiştir. Devamında ise on ikinci alay bahçesinde "hayme rekzi" şeklinde aktarılan haberde alay bahçesinde çadır dikilmesi haberi verilmiştir (Başçavuş, 2 Ağustos 1328, S. 4, s. 55-56). Dördüncü nüshanın başlıkları şunlardır: "Genç Askere Öğütler -2-", "Mağneviyat Dersleri -1-", "Sancak", "Makineli Tüfenk Dersleri", "Küçük Zâbit Tarafından Efrada Verilecek Seferiye Dersleri", "Sahra Topçusunun Nazariyat Derslerinden", "Askeri Hikâye".

Beşinci sayısında askeri talim ve terbiye derslerine ağırlık verildiği görülmektedir. "Genç Askere Öğütler" başlıklı yazı dizisinin üçüncü bölümü mecmuanın baş sayfasında verilmiştir. Aynı sayfa da talim esnasında dinlenen asker görüntüleri aktarılmıştır. İç sayfalarında "Sakızda Nizamiye Alayı Efradının Jimnastik Talimleri" izahıyla Nizamiye alayının görüntüleri bulunmaktadır. Bir başka sayfada da "Yavrularını geride terk ederek hatt-ı harbdaki mücahidine su götüren Garyan'lı bir mücahide" izahıyla bir kadın ve kucağındaki çocukları resmi vardır (Başçavuş, 9 Ağustos 1328, S.5, s. 72-73). Mecmuada beşinci sayıda yer alan yazılar şu başlıkları taşımaktadır: "Genç Askere Öğütler -3-", "Maneviyat Dersleri -2-", "Küçük Zâbit Tarafında Manganın Şekli Usul Talim ve Terbiyesi", "Makineli Tüfenk Dersleri", "Küçük Zâbit Mektebinde İstihkâm Dersleri", "Atı Vurulan Süvari Ne Yapar?", "Endaht Dersleri", "Küçük Zâbit Tarafından Manganın Şekli Usul Talim ve Terbiyesi", "Askeri Hikâye".

Başçavuş Mecmuası'nın altıncı sayısı ilk sayfasında Bosna Mekteb-i Harbiye'sinden birincilikle mezun olan Cemal Efendi'nin üniformalı portresi ile 16 Ağustos 1328/29 Ağustos 1912 tarihinde yayınlanmıştır. Başmakale olarak "Genç Askerlere Öğütler-4-" başlıklı yazı dizisi yer almaktadır. İç sayfalarda vazifelerinde başarılı olarak taltif alan küçük zâbitâna ait haberlerin yer aldığı sayıda şu başlıklara yer verilmiştir: "Genç Askere Öğütler -4-", "Maneviyat Dersleri -3-", "Ordunun Ruhu İnzibattır", "Küçük Zâbit Tarafında Manganın Şekli Usul Talim ve Terbiyesi", "Makineli Tüfenk Dersleri", "Piyade Küçük Zâbitân Mektebinde Verilen İstihkâm Dersleri", "Ameliyat-ı Tahkimiyede Kullanılacak Alet ve Edavat", "Süvari Keşif Kolları", "Endaht Dersleri", "Askeri Hikâye".

"Veli Çavuşun Öğüdü" başlıklı makale ile başlayan yedinci sayıda Veli isimli bir çavuşun çevresinde ne şekilde hürmet ve alaka gördüğüne dair methiyelerin dizildiği bir kişilikten bahseder. Yazıda:

Veli Çavuş askerce vaz' ve tavriyla köyün en tanınmış bir simasıydı. Onu gören köy delikanlıları onun vakur ve asil sima-yı askeriyesini hürmetle selamlarlardı. O, köyün akıl hocasıydı. Bir mecliste daima onun sözü üstün olurdu. Veli Çavuş köyde askerlik numunesiydi, delikanlılara hep Veli Çavuş değerinde asker olmak tavsiye edilir o misal gösterilirdi. Çünkü o askerliğin üzerinden otuz sene gibi uzun bir zaman geçtiği halde meşy ve tavrında askerliğe mahsus gürbüzlüğü muhafaza etmiş idi. Sokakta askerce hatvelerle yürür onun muntazam ayak seslerinden görmeden herkes Veli Çavuş olduğunu bilirdi..(Veli Çavuşun Öğüdü", 23 Ağustos 1328 / 5 Eylül 1912, Başçavuş, S.7. s.1).

Mecmua, yedinci sayısında Kuzey Afrika'da İtalyanlarla olan mücadele eden birliklere yönelik çok sayıda habere de yer vermiştir. Bingazi cihetlerinde teşkil edilen kıtaata verilen mukaddes sancaklarımızdan üç adedi yedinci sayınının 105. sayfasında haber yapılmıştır. Uç birliklerin yürüyüş düzenlerinin de aktarıldığı sayıda "Makineli Tüfenk Dersleri" başlığıyla bütün detaylarıyla makineli tüfeklerin planları ve kullanım özellikleri aktarılmıştır. (Makineli Tüfenk Dersleri", 23 Ağustos 1328/ 5 Kasım 1912, S.7. s.107) Başçavuş'un yedinci nüshasında şu makaleler yer almıştır: "Hayat-ı Askeriyeden Veli Çavuşun Öğüdü", "Asker Hocası", "Vatan", "Küçük Zâbitân Tarafından Efrada Verilecek Seferiye Dersleri", "Makineli Tüfenk Dersleri, "Süvâri Keşif Kolları", "Askeri Hikâye".

Mecmuanın sekizinci sayısında Kuzey Afrika'da İtalyan çatışması ile alakalı çeşitli resim ve haberler bulunmaktadır. "Alçak İtalyanların attığı bombalar" açıklaması ile verilen bir resim oldukça ilgi çekicidir. Yine aynı sayı içerisinde "Üçüncü Kolordu-yu Hümayuna mensup üçüncü nişancı alayının üçüncü taburunun 28 Nisan 1328/11 Temmuz 1912 sene-i devriye merasimi hatırası" izahıyla tabura ait zâbitân ve efradın toplu resimleri verilmiştir. Sekizinci sayı içerisinde "Genç Askere Öğütler -5-", "Veli Çavuşun Öğüdü", "Küçük Zabit Tarafından Manganın Şekli, Usul Talim ve Terbiyesi", "Küçük Zâbitân Tarafından Efrada Verilecek Seferiye Dersleri ", "Süvari Keşif Kolları", "İlk Seferiye Ameliyatı ve Tenkidi" başlıklı yazılar yer almaktadır.

Mevcut sayılar içerisindeki son nüsha olan dokuzuncu sayısında başyazı olarak bisikletin askerler, özellikle süvari sınıfında kullanımı ile alakalı bir makale kaleme alınmıştır. Aslında bisiklet ya da dönemin deyimi ile velespid başka askeri yayınlarda da gündeme getirilmiştir. Makale, dönemin askeri gazetelerinden olan Zafer gazetesinin altıncı ve on birinci sayılarında yer alan ve "ع-م. ع-أyn Mim" kısaltmalı imzayla yayınlanan "Askeri Bisikletler" başlıklı makalelere atfen kaleme alınmıştır. (Ayn Mim, "Askeri Bisikletler", Zafer Gazetesi, 5 Nisan 1328/ 18 Nisan 1912, S.6.) Özellikle atlı süvarilerin bisiklet tercih etmeleri konusunda başka askeri gazetelerde de haberler mevcuttur. (Bkz. Kılınç Gazetesi, "Terakkiyat-ı Medeniyenin Askerliğe Ait Aksamından -4- Atlı Piyade ve Velosipidler", 15 Kanun-ı Sani 1325/28 Ocak 1910, S.5.) Bu konuda, Başçavuş'taki makalede şu satırlara yer verilmiştir:

..Evet, bize nazaran her şeyleri mükemmel olan düvel-i muazzama gönüllü bisiklet cemiyetleri teşkil ediyor. Bunlardan vakt-i harbde yine vatanlarımızın memleketlerinin müdafası hususunda ne tarzda istifade edebileceklerini düşünüyor. Ve esbabına daha vakt-i asayışte tevessül ediyordu. Asker doğmuş, asker hissiyle perverde olmuş ve yine vezaif-i askeriye ifasıyla terk-i cânı amel-i mukaddes edinmiş olan millet-i müselleme-i Osmaniye acaba bu mesaiye karşı bigâne kalabiliyor mu? Ve kalmalı mı?..

Yazı devamında şehirlerin cadde ve sokakların durumuna dikkat çekerken gençlerin bu hissi doya doya yaşayamadığına göndermede bulunmaktadır. Bisiklet kullanımının azlığına vurgu yapılan yazıda garp medeniyeti ile sık sık kıyaslamalara başvurulmaktadır. Yazıda, ayrıca, bisikleti özendirecek girişimlerin, başta çeşitli kulüplerin teşkilinin gerekliliğine değinilmektedir. (İsimsiz, Bisiklet Severlerden Nasıl İstifade Edelim, Başçavuş, S. 9 s.1-2). Dokuzuncu ve tespit edileni son nüshada yer alan makaleler şunlardır: “Bisiklet Süvarisinden Nasıl İstifade Edelim?”, “Asker Hocası”, “Vatan İçin Ölmek”, “Küçük Zâbit Tarafından Manganın Şekli Usul Ta’lîm ve Terbiyesi”, “Süvâri Keşif Kolları”, “Küçük Zâbitân Tarafından Efrada Verilecek Seferiye Dersleri”, “Askeri Topoğrafya Dersleri -1-”, “Efrada İstihkâm Dersleri İleri Arazinin Tanzimi”.

Sonuç

Meşrutiyet dönemi, subayların ön plana çıktığı, bu subayların II. Meşrutiyeti baskı kurarak ilan ettirdiği ve 31 Mart İsyânında aktif görev üstlendikleri dönem olmuştur. Zabıtlar Osmanlı matbuat hayatında isimlerinden sürekli söz ettirmekle beraber dönemin sosyal ve siyasi hayatının en önemli unsurları olmuşlardır. Başçavuş Mecmuası ise Osmanlı ordusu içerisinde küçük rütbeli subayların hem kendilerine olan özgüvenlerini arttırmak hem de moral motivasyonlarını üst düzeyde tutmak maksadını güden eğitim mecmuası olma vasfıyla önem arz etmektedir. Tespit edilen toplam dokuz sayı hem dönemin Başçavuş rütbesindeki askerlerinin varlığına dikkat çekmiş hem de onların eğitimleri ile alakalı çeşitli yazılar yayınlamak suretiyle basın hayatında varlık göstermiştir. Trablusgarp Savaşı sürecinde özellikle Trablusgarp ve Bingazi’den haberler aktarmanın yanı sıra makineli tüfek kullanımı, askerin yürüyüş ve intikal yöntemlerini birer ders kitabı mantığıyla aktarmayı başarmıştır. Başçavuş, silah ve savaş teknolojileri ile askere nasihat içeren bir takım yazı ve makaleler ile özellikle düşük rütbeli askerlerin kahramanlık destanlarının da yayımlandığı bir yayın organı olma özelliğine sahiptir. Mecmuada yer alan yazılar genellikle imzasız olmakla beraber isim ya da mahlaslı makalelerde Ragıp Rıfkı, Mülazım-ı evvel Mehmed Seyyar, Mümtaz Yüzbaşı Mehmed Arif, Muallim Kazım, Mülazım-ı evvel Kazım, Mülazım-ı sâni İsmail Hakkı, Mahmud Cemil, Mülazım Tefik, Mülazım Fehmi, isimleri yer almıştır. Ayrıca Üsküdarlı Çakıroğlu ve “ع. ع. ‘Ayın Hemze?’” kısaltmalı mahlaslarda yazı altlarında kullanılmıştır. Dönemin yayın organlarının baskı sayıları hakkında bilgi sahibi olmamız mümkün değil. Ancak benzer askeri yayınların İstanbul başta olmak üzere çevre bölgelerdeki askeri birliklere ulaştırıldığını yine askeri yayın organlarında yer alan açıklamalardan anlamaktayız.

Kaynakça

I. Arşiv Materyalleri

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi (BOA)

Babıali Evrak Odası (BEO.)

3584/268766.

Dahiliye Mektubi Kalemi (DH.MKT.)

2875/6.

Şura-yı Devlet (ŞD.)

658/35.

II. Literatür

Ayn Mim, "Askeri Bisikletler", *Zafer Gazetesi*, 5 Nisan 1328/ 18 Nisan 1912, S.6.

KARAMAN, M.A. (2017). II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Askeri Matbuatı ve Siyasi Hayattaki Rolü, ATAM Yayınları.

PEHLİVANLI, H. (2005). "Son Dönem Askeri Tarih Araştırmalarında Askeri Gazete ve Dergilerin Yeri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, S. 61, Cilt: XXI, Mart 2005, s. 244-258.

Ragıp Rıfki, "Askerin Bilmesi Elzem Şeylerden", *Başçavuş*, S.1 s. 3.

İsimsiz, "Veli Çavuşun Öğüdü", / 5 Kasım 1912, *Başçavuş*, S.7. s.1.

İsimsiz, "Makineli Tüfenk Dersleri", 23 Ağustos 1328/ 5 Kasım 1912, S.7. s.107.

İsimsiz, Bisiklet Severlerden Nasıl İstifade Edelim, *Başçavuş*, S. 9 s.1-2.

İsimsiz, "Osmanlı Ordusunun Kahraman Askerlerine Vatanın Genç Mektepli Evladına",

İsimsiz, Efrada Terbiye-i Maneviye Dersleri 2, *Başçavuş*, S.2, s.18.

İsimsiz, "Düşmanı Gözetlemek <Keşif>", *Başçavuş*, S.2 s.19.

İsimsiz, "Genç Askerlere Öğütler -1- Bütün Askere", *Başçavuş*, S.3 s. 33.

İsimsiz, Atlı Piyade ve Velosipidler", 15 Kanun-ı Sani 1325/28 Ocak 1910, S.5.

İsimsiz, *Kılınç Gazetesi*, "Terakkiyat-ı Medeniyenin Askerliğe Ait Aksamından -4- Atlı Piyade ve Velosipidler", 15 Kanun-ı Sani 1325/28 Ocak 1910, S.5.

Ek 1. Sultan Reşad ve Veliâht Yusuf İzzeddin Efendi (Başçavuş Mecmuasının 1. Nüshası)

سنة ١٠ شعبان ٨ صالئ ١٠ تموز ١٣٢٨ نومرو ١

پوسته پولی نقصان و برایش
مکتوبلر قبول ایملز.
اعلانک بهر سطریندن ٣ تکرری
حالنده ابکی غروش آلتور

Bach-Tchavouch
REVUE
Militaire illustrée
POUR
Les sous officiers
Avenue Bab-i-ali
CONSTANTINOPLE

باش چاوش

مکتب عسکریه طلبه مند و
صنوف مختلفه کویچک ضابطه مخصوص مصور
هفته اوله عسکری رسالدر.

صاحبی: مفوموم
اداره خانه سی: باب عالی جاده.
سندده دائره مخصوصه
موراداره و تخریر بهر ایچون ادا.
ره خایه نامه مراجعت ایملیدر.
سنه لکی ٤٠ آلتی آیلنی ٢٢
بر آیلنی ٣ بیچ غروشدر
نسخه سی بر غروشدر

غایت آچیق براسان ایله یزلمش مساکمه موافق آثاره صحیفه لرمن کشاده در. درج ایملین مقالات و رسم
و فطوغرافر اعاده اولمز.

١٠ تموز عید مایسنی « باش چاوش » سلاملار و عموم عثمانیلره تبریک ایدر .

ولی عهد سلطنت عثمانی یوسف عبدالدین
افندی حضرتلری
ولادت لری: ٢١ صفر ١٢٧٤

مسلمانزک خلیفه سی، عثمانیلرک پادشاهی،
قوماندان اقدس واعظم من سوکیلی سلطان
محمد خان خامس افندی حضرتلری
ولادت هایونلری: ٢١ شوال ١٢٠٠
جالوس هایونلری: ٢١ نیسان ١٣٢٥

عرض اعتذار: عید ملی به تمسک بر مک اوزره عجمه ایله ترتیب ایدیلان اشبوتنه خه منزه نواقصنی تعاقب ایده جک
نسخه لرله تضمینه چالیشه جغمزی مع الاعتذار وعد ایلرز .

Ek 2. Harbiye Nazırı Nazım Paşa Hazretleri (Başçavuş Mecmuası 2. Sayısı)

سنة ۱۲ شعبان ۱۳۳۰ ﴿عجائبه﴾ ۱۹ تموز ۱۳۴۸ نومرو ۲ -

صاحبی : مضموم
اداره خانه بی : باب عالی جاده
سندھ دائره مخصوصه
امور اداره و تحریریه ایچون ادا.
ره خانه نامه مراجعت ایدلیدر.

آبونه بدلی :
سنه لکی ۴۰ آلتی آیلنی ۲۲
بر آیلنی ۳ بیق غروشدردر
نسخه سی بر غروشدردر
غایت آچیق بر اسان ابله یازلش مساکمز موافق آثاره صحیفه لر من کشاده در. درج ای دبلن مقالات در رسم و فطلو غرافلر اعاده اولمز

پوسته پولی نقصان و برایش
مکتوبار قبول ایلدیز.
اعلانانک بهر سطر نمدن ۳ تکرری
حالنده ایکی غروش آلتور
Bac. - Tehavoucl.
REVUE
Militaire illustrée
TOUR
Les sous officiers
Avenue Bab-i-ali
CONSTANTINOPLE

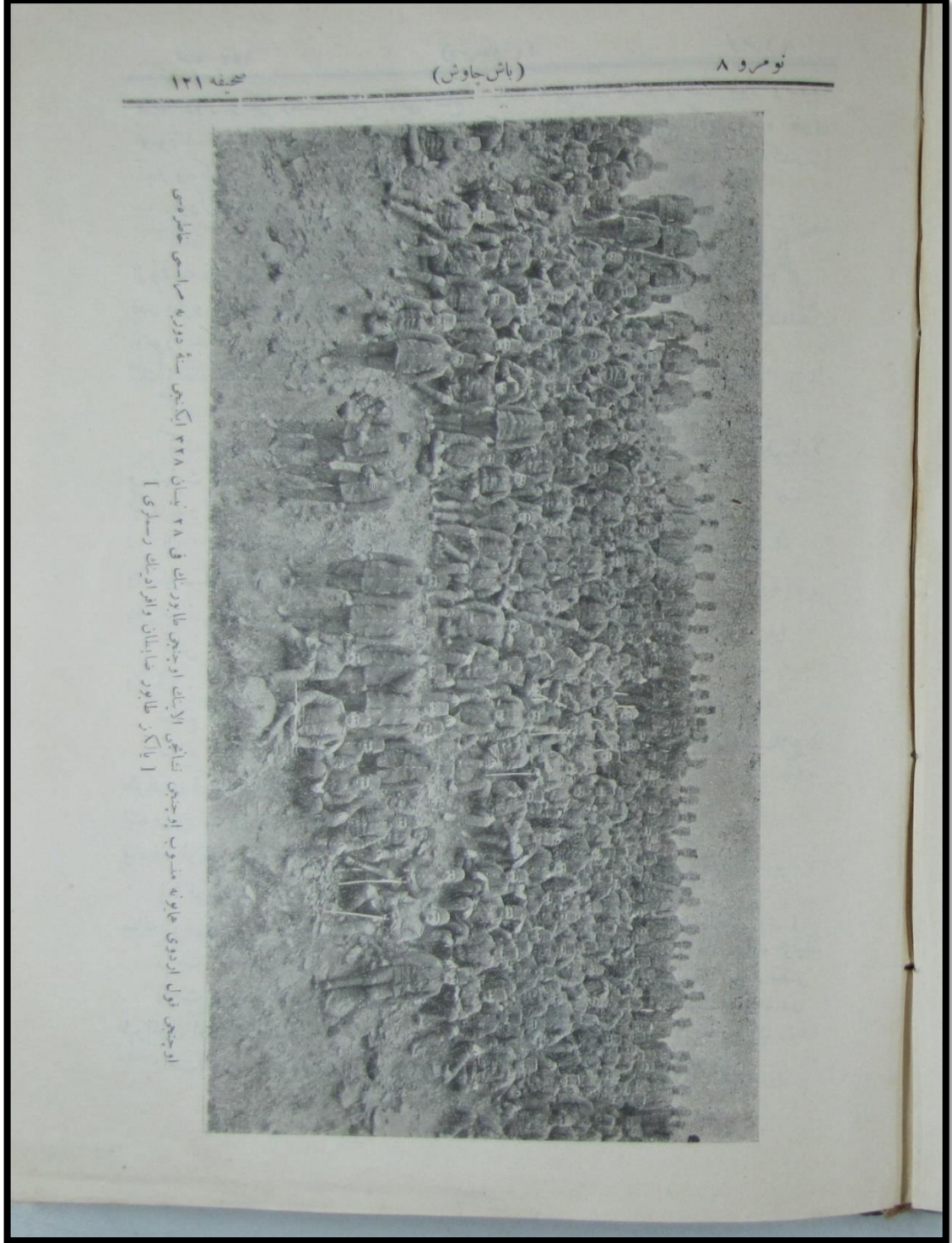
باش چاوش

مناصب عسکریه طلبه سنه و
صنوف مختلفه کومیک ضابطه مخصوصه مصور
هفته اوله عسکری رالدر.

حریبه ناظری ناظم پاشا حضرتلری

Ek 3. Üçüncü Kolordu-yu Hümayuna Mensup Üçüncü Nişancı Alayının Üçüncü Taburunun 28 Nisan 1328/11 Temmuz 1912 Sene-i Devriye Merasimi Hatırası (Başçavuş Mecmuası Sekizinci Sayı)

Extended Abstract

The Second Constitutional Era was a period of political freedom, as well as freedom in the field of press. With the provision that the press is free within the framework of the law, both civil and military press produced many works. In this period when the military newspaper culture was strongly felt, on the one hand politics were done through the press and on the other hand the dominance of the army over politics was felt. Numerous newspapers and magazines have been published, including many news and articles related to aviation, particularly the naval and land army. In this study, *Başçavuş Mecmuası*, which dealt with the instruction and education of low-ranking soldiers called as petty officers, and also includes important articles on the military and political atmosphere of the period, will be examined.

The study includes the examination of a magazine that will contribute to the military history literature as well as to the history of press. *Başçavuş Mecmuası*, which will be discussed in the light of documents of Ottoman Archive and other literature sources, needs to be examined like many works of the press during the Second Constitutional Era.

The Constitutional Era was the period when the military officers came to the forefront and it was a time when the Second Constitutional Era was declared by these officers putting pressure, they took active role in both March 31 Rebellion and suppressing of the rebellion. The officers were the most important elements of the social and political life of the period; besides, they were constantly mentioned in the Ottoman print life. *Başçavuş Mecmuası*, therewithal, is important for the petty officers in the Ottoman army as it is an educational journal that aims to both instill self-confidence and keep their morale motivation at a high level. A total of nine issues on hand both drew attention to the existence of the soldiers in the rank of sergeant major of the period and also showed a presence in the press life by publishing various articles about their education. During the Tripoli war, it succeeded in conveying news from Tripoli and Benghazi, as well as the use of machine guns, Marching, and deployment methods of the soldier with the logic of a textbook.

Başçavuş Mecmuası, was a media organ which published articles about weapons and warfare technologies and advice to the military as well as works especially related to the heroic epics of low-ranking soldiers. Although the articles are usually unsigned, in articles with names or pen names, the names of Ragıp Rıfkı, Mülazım-ı evvel Mehmed Seyyar, Mümtaz Yüzbaşı Mehmed Arif, Muallim Kazım, Mülazım-ı evvel Kazım, Mülazım-ı sâni İsmail Hakkı, Mahmud Cemil, Mülazım Tevfik, Mülazım Fehmi were present. In addition, Üsküdarlı Çakıroğlu and the abbreviation A'yn He were used as pen names. It is not possible for us to have information about the circulation of the media of the period. However, we know that similar military broadcasts are somehow delivered to military units in the surrounding regions, especially in Istanbul.